МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
(Мінприроди)

вул. Митрополита Василя Липківського, 35, м. Київ, 03035, тел. (044) 206-31-00, (044) 206-31-64;
факс (044) 206-31-07; E-mail: secretar@menr.gov.ua Код ЄДРПОУ 37552996

_____ № _____

на № _____

23.05.2018
(дата офіційного опублікування в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля (автоматично генерується програмними засобами ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля)

ДП «Костопільське лісове господарство»
код ЄДРПОУ 00992800,
вулиця Дубки, 2,
м. Костопіль, Костопільський район, 35000
(заявник та його адреса)

18.05.2018
(дата видачі)

7-03/12-201812978/1
(номер висновку)

201812978
(реєстраційний номер справи про оцінку впливу на довкілля планованої діяльності)

7-03/12-201812978/2 від 18.05.2018
(номер і дата звіту про громадське обговорення)

ВИСНОВОК
з оцінки впливу на довкілля

планованої діяльності «Спеціальне використання лісових ресурсів – рубки головного користування»

За результатами оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, здійсненої відповідно до статей 3, 6-7, 9 і 14* Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а саме планованої діяльності Державного підприємства «Костопільське лісове господарство» стосовно спеціального використання лісових ресурсів – рубки головного користування,

* 0037200

встановлено, що:

Процедура оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) розпочата 29.01.2018 року шляхом оприлюднення повідомлення про плановану діяльність (реєстраційний номер в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля (далі – Реєстр) – 201812978/83), а 02.03.2018 в Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля внесено звіт з оцінки впливу на довкілля (далі – Звіт з ОВД) та розміщено оголошення про початок громадського обговорення Звіту з ОВД.

Повідомлення про плановану діяльність опубліковано в газетах «Вісті Рівненщини» від 02.02.2018 та «Новини Костопільщини» від 03.02.2018, а також розміщено на дошках оголошення в приміщеннях адміністративної контори ДП «Костопільський лісгосп» (вул. Дубки, 2, м. Костопіль, Рівненська обл.), Костопільської районної ради (вул. Незалежності, 7, м. Костопіль) та Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства (вул. Пушкіна, 26, м. Рівне).

Оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля опубліковано в газетах «Вісті Рівненщини» від 09.03.2018 та «Новини Костопільщини» від 09.03.2018, а також розміщено на дошках оголошення в приміщеннях адміністративної контори ДП «Костопільський лісгосп», Костопільської районної ради і Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Звіт з оцінки впливу на довкілля розміщено в приміщеннях ДП «Костопільський лісгосп», Костопільської районної ради і Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства.

За результатами громадського обговорення повідомлення про плановану діяльність та звіту з оцінки впливу на довкілля пропозиції і зауваження не надходили.

Громадські слухання з обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності відбулися 22.03.2018 о 12 годині у приміщенні актової зали за адресою: вул. Незалежності, 7, м. Костопіль, Рівненська область. Під час проведення громадських слухань зауваження та пропозиції від громадськості не надходили.

Основні характеристики та місце провадження планової діяльності

ДП «Костопільський лісгосп» є основним лісозаготівельним підприємством, яке заготовляє до 90 % загального об'єму деревини від усіх видів рубок у регіоні. Підприємство є діючим об'єктом (загальною площею – 38639,4 га) та розташовується в центральній частині Рівненської області на території Костопільського адміністративного району. Контора лісгоспу розташована в кв. 34 Мащанського лісництва в 35 км від м. Рівне.

В зоні діяльності ДП «Костопільський лісгосп» розташовані ліси: Спеціалізований сільськогосподарський виробничий кооператив «Селянський ліс» Мінагрополітики України загальною площею – 10,8 тис. га.; Костопільський

військовий лісгосп із загальною площею – 13 тис. га.; сільськогосподарське підприємство «Марічка» – 0,1 тис. га. Лісистість адміністративного району, на території де розташований лісгосп, складає 41,4 %. Ліси на території району розташовані окремими дачами і контурами, які в районі м. Костопіль зливаються в один масив. Ліси лісгоспу віднесені до І лісотаксового поясу.

Метою планованої діяльності є спеціальне використання лісових ресурсів – рубки головного користування. Лісозаготівля здійснюється в межах розрахункової лісосіки, фонду рубок головного користування та на підставі спеціального дозволу - лісорубного квитка.

Щорічно від спеціального використання лісових ресурсів, в порядку проведення рубок головного користування, планується заготовляти 82,86 тис. $м^3$ ліквідної деревини.

Заготовлена деревина вивозиться для переробки на нижній склад, який знаходиться в кв. 34 Мащанського лісництва.

До ДП «Костопільський лісгосп» входять такі категорії лісів:

1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення віднесені лісові ділянки, що виконують природоохоронну, естетичну функцію, і розташовані в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 1004,9 га:

- заказники, загальною площею 183,0 га;
- заповідні лісові урочища, загальною площею 821,9 га;

2) рекреаційно-оздоровчі ліси, що виконують рекреаційні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції, загальною площею 5772,2 га:

- лісопаркова частина лісів зелених зон, загальною площею 492,0 га;
- лісогосподарська частина лісів зелених зон, загальною площею 5280,2 а;

3) захисні ліси віднесені лісові ділянки, що виконують функцію захисту навколишнього природного середовища від негативного впливу природних та антропогенних факторів, загальною площею 1753,3 га:

- ліси протиерозійні, загальною площею 134,0 га;
- ліси уздовж смуг відведення залізниць, загальною площею 535,0 га;
- ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг, загальною площею 279,0 га;
- ліси уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інші, загальною площею 805,3 га;

4) експлуатаційні ліси віднесені лісові ділянки, призначені для задоволення потреб національної економіки в деревині, загальною площею 30332,1 га.

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ,
враховуючи дані, наведені у звіті з оцінки впливу на довкілля, а саме, що:

– **планована діяльність**. Планована діяльність передбачає спеціальне використання лісових ресурсів в межах виділених лісових ділянок. Спеціальне використання лісових ресурсів реалізується у порядку проведення рубок головного користування. Лісозаготівля здійснюватиметься в межах розрахункової лісосіки, фонду рубок головного користування та на підставі спеціального дозволу – лісорубного квитка;

– **вплив на ґрунти.** За інформацією наведеною у звіті з ОВД, цінні сільськогосподарські угіддя на території планової діяльності відсутні, хімічне, біологічне та радіоактивне забруднення не виявлені. Виникнення небезпечних інженерно-геологічних процесів і явищ та інших чинників, які негативно впливають на стан ґрунтів при реалізації планованої діяльності – не прогнозуються.

У зв`язку з тим, що рельєф на території розташування ДП «Костопільський лісгосп» рівнинний, ерозійні процеси не виражені;

– **вплив на атмосферне повітря.** Стаціонарні джерела викидів відсутні. При виконанні лісогосподарських та лісозаготівельних робіт, основним джерелом забруднення атмосферного повітря є двигуни тракторів, автомобілів, механізмів, бензопил, кущорізів, під час роботи яких відбувається викид токсичних речовин у повітря. Найбільш небезпечними із яких є оксид вуглецю, двоокис азоту, вуглеводні (пари бензину СН), окиси свинцю.

Кількість викидів, склад речовин і швидкість поширення відпрацьованих газів залежить від режиму роботи двигуна, технічного стану транспорту, типу і стану дорожнього покриття, напряму і швидкості вітру.

На виконання робіт потреба в паливо-мастильних матеріалах (далі – ПММ) на рік складає 65,0 тис. л бензину та 190,2 тис. л дизпалива. У зв`язку із забороною виробництва і обігу етильованого бензину, викиди свинцю і його з`єднань не прогнозуються. Забруднення атмосфери пилом створюється внаслідок зносу дорожнього покриття і гумової резини на автомобілях відповідно, нанесення колесами транспорту на проїзджу частину ґрунту і пилу, а також на грантових дорогах при пересиханні верхнього шару ґрунту.

Екологічний податок, що справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у разі використання палива, утримується і сплачується до бюджету під час реалізації такого палива;

– **вплив на водне середовище.** При лісозаготівельних роботах негативний вплив на водні ресурси зведено до мінімуму. З метою недопущення забруднення,

замулення і виснаження водних об`єктів, а також збереження ареалів рослинного і тваринного світу, на територіях, прилеглих до цих водних об`єктів установлені водоохоронні зони і прибережні особливо захисні ділянки (427,7 га), на території яких, проведення рубок головного користування забороняється;

– **вплив на геологічне середовище.** В процесі реалізації планованої діяльності на локальній території будуть відбуватися незначні фізичні впливи на геологічне середовище. Планована діяльність не передбачає зміни ландшафту території. На підставі комплексу передбачених заходів виключаються впливи на основні елементи геологічної, структурно-технічної будови та зміни існуючих ендогенних і екзогенних явищ природного й техногенного походження. Не прогнозуються критичні зсувні та селеві явища;

– **вплив на рослинний світ.** При реалізації планованої діяльності забезпечується збереження ключових біотопів та об`єктів відповідно до вимог законодавства України, підзаконних нормативно правових актів та природоохоронних Конвенцій, ратифікованих Україною про збереження біорізноманіття лісових екосистем.

Оптимізація норм лісокористування, обмеження лісосік по площі, розосередження по кварталам суцільних рубок, кількість зрубів в одному кварталі, дотримання термінів примикання лісосік, заборони та обмеження в особливо цінних лісах, а також виділення при відводах і таксації лісових ключових біотопів та об`єктів дозволяє підтримувати оптимальну вікову і породну структуру лісів, зберігати місцезнаходження червонокнижних видів і звести до мінімуму негативний вплив;

– **вплив на тваринний світ.** Ведення планованої діяльності може впливати на розмноження і міграцію тварин, зазначений вплив може бути мінімізовано при виконанні умов висновку.

Шуми під час лісозаготівельних робіт є фактором неспокою під час появи потомства у тварин. Тому у весняний період знижуються шумові навантаження на тварин шляхом не проведення лісогосподарських робіт в місцях гніздування і проживання диких тварин та біля них (на відтворюючих ділянках);

– **вплив на соціальне середовище.** Негативних факторів впливу на умови життєдіяльності місцевого населення не здійснюється. Під час реалізації планованої діяльності не виникає загроза здоров'ю населення. Планована діяльність не суперечить функціональному зонуванню прилеглої території та не пов'язана з генерацією будь-яких специфічних або унікальних впливів на людину, які можуть спричинити захворювання або погіршення умов проживання населення.

Планована діяльність має позитивний соціально-економічний вплив, зокрема: забезпечення сировиною деревообробну промисловість, поповнення доходів державного та місцевих бюджетів за рахунок податків та зборів (у т.ч. рентна плата), створення нових робочих місць при заготівлі лісопродукції, а в подальшому зайнятості працівників при лісовідновленні ділянок (створенні лісових культур), догляду за ними, забезпечення деревиною місцеве населення та заклади соціальної сфери;

– **вплив на техногенне середовище.** Пам'ятки архітектури, історії і культури (як об'єкти забудови), зони рекреації, культурного ландшафту та інші елементи техногенного середовища в зоні впливу планованої діяльності відсутні. Реалізація планованої діяльності не буде створювати екологічно небезпечний вплив на промислові, сільськогосподарські та громадсько-житлові об'єкти, наземні та підземні споруди та інші елементи техногенного середовища;

– **поводження з відходами.** В процесі лісозаготівельних робіт утворюються порубкові рештки, відходи від роботи лісозаготівельної техніки і автотранспорту, побутові відходи тощо. Під час реалізації планованої діяльності відходи будуть збиратися в спеціальні контейнери та вивозитись відповідно укладених договорів.

Для тимчасового зберігання твердих побутових відходів передбачено майданчик з контейнерами роздільного збору відходів. Відходи повинні сортуватися відповідно класу, а також з урахуванням можливості подальшого використання.

Відходи, що утворюватимуться на території планованої діяльності підлягають роздільному збиранню в місцях тимчасового зберігання відходів. Місця тимчасового зберігання відходів передбачено облаштовувати та утримувати відповідно до вимог санітарно-гігієнічних норм і правил. При виникненні нештатної ситуації (аварійні розливи) кількісний та якісний склад відходів визначається на місцях по мірі їх утворення, у порядку вимог законодавчих норм і актів,

а також з урахуванням всієї інформації, зауважень і пропозицій, що надійшли протягом строку громадського обговорення, вважає <u>допустимим</u> провадження планованої діяльності з огляду на нижченаведене, а саме на те, що на підставі наведених у Звіті з ОВД оцінок ймовірних впливів на компоненти довкілля (водні та земельні ресурси, атмосферне повітря, ґрунти, кліматичні фактори, матеріальні об'єкти, ландшафт та рівні шумового і вібраційного забруднення) сукупний вплив планованої діяльності при штатному режимі реалізації є екологічно допустимим.

Екологічні умови провадження планованої діяльності:

1. Для планованої діяльності встановлюються такі умови використання території та природних ресурсів під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності, а саме:

1.1. Під час виконання підготовчих робіт:

– здійснювати розчищення місць під лісові склади та їх упорядження в межах виділених лісових ділянок;

– проводити чищення лісосік незалежно від виду рубки від порубкових решток способами і в строки, визначені законодавством;

– проводити заправку, мийку, техобслуговування та ремонт транспортних та вантажопідйомних механізмів (у тому числі регулярні профілактичні ремонти для запобігання втрат паливо-мастильних матеріалів (далі – ПММ) в спеціально обладнаних місцях за межами території планованої діяльності;

– забороняється використання техніки із підтіканням ПММ та перевищенням у відпрацьованих газах нормативно встановлених СО і СН;

– забезпечити вивезення відходів, які утворюються у період проведення робіт, по відповідним договорам;

– вживати заходи із недопущення попадання відходів у ґрунт;

– встановити контейнери для зберігання побутових відходів та мобільні (пересувні) санітарно-технічні прилади (біотуалети) із герметичними ємностями для збору рідких відходів з розрахунку на чисельність осіб залучених до виконання робіт з планованої діяльності;

– здійснювати навантаження і вивезення деревини автомобілями з гідроманіпуляторами;

– дозволяється облаштовувати тимчасові лісовозні дороги для транспортування деревини з окремих ділянок лісового масиву, для вивезення деревини з лісосік із строком експлуатації не більше одного року;

– після завершення реалізації планованої діяльності, а також строку вивезення лісопродукції, забезпечити розбирання лісовозних доріг;

– спорудження лісогосподарських доріг (в т.ч. протипожежних) має здійснюватись з урахуванням експлуатаційних характеристик (вантажообороту) планованої діяльності, має дотримуватись їх узгодження із загальною мережею доріг місцевого значення;

– підготовчі роботи здійснюються після отримання лісорубного квитка.

1.2. Під час провадження планованої діяльності встановлюються такі екологічні умови:

– забезпечити проведення робіт способами і засобами, що не спричиняють ерозії ґрунту, негативного впливу на стан водойм та інших природних об'єктів;

– під час проведення рубок головного користування забезпечувати збереження життєздатного підросту і молодняку господарсько цінних порід;

– не дозволяється вирубування і пошкодження цінних і рідкісних видів дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, насінників і плюсових дерев;

– забезпечувати збереження та не допускати пошкодження межових, квартальних, ділянкових стовпів, осушувальних мереж, меліоративних та інших споруд, розташованих на ділянках, відведених для користування;

– під час реалізації діяльності не залишати недоруби (не вирубані своєчасно призначені для рубки окремі дерева або групи дерев на розпочатих рубкою лісосіках) та заготовлену деревину на місцях рубок після закінчення строків її заготівлі і вивезення;

– забороняється проведення рубок головного користування на особливо захисних лісових ділянках у разі їх виділення (крім узлісь уздовж межі з безлісною місцевістю);

– загальний обсяг заготівлі деревини під час проведення рубок головного користування не повинен перевищувати розмір розрахункової лісосіки за період її дії;

– при реалізації планованої діяльності системою суцільних рубок головного користування застосовуються такі способи рубок: суцільно лісосічна рубка та вузьколісосічна (варіанти: середньолісосічна, широколісосічна, діляночна);

– ширина лісосік, які відводяться для рубки головного користування, не повинна перевищувати 200 метрів, а лісосік суцільних вузьколісосічних рубок - 80 метрів;

– у разі здійснення рубок головного користування у категорії лісів з особливим режимом лісокористування (ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, рекреаційно-оздоровчі та захисні) дотримуватись, встановленого законодавством, обмеженого режиму лісокористування за площею і шириною лісосік, термінами примикання, застосовувати окремі системи і способи рубок;

– термінові рубки деревостанів, які за породами та категоріями лісів не збігаються з розрахунковою лісосікою, можуть здійснюватись за умови погодження з Мінприроди;

– при реалізації робіт застосовувати системи рубок, з урахуванням категорії лісів, лісорослинних умов, біологічних особливостей деревних порід, типу лісу, складу і вікової структури деревостанів, наявності та стану підросту господарсько цінних порід, ступеня стійкості ґрунтів проти ерозії, стрімкості схилів та інших особливостей;

– проводити трелювання лісопродукції технікою з низьким тиском на ґрунт;

– зупиняти трелювання деревини при сильному перезволоженні ґрунтів;

– забезпечити розроблення Технологічної карти розробки лісосіки на кожну ділянку, із зазначенням місць розташування біотопів, водотоків, та врахуванням способів та методів лісозаготівельних робіт, які б мінімізували негативний вплив на довкілля;

– забороняється використання місць для влаштування навантажувально-розвантажувальних майданчиків (складів) в безпосередній близькості до водних об`єктів;

– заборонити проведення рубок головного користування в водоохоронних зонах водних об'єктів;

– забезпечити дотримання «сезону тиші» у період з 1 квітня до 15 червня;

– забороняється оброблення та коркування лісопродукції на території планованої діяльності;

– заготівля другорядних лісових матеріалів має здійснюватись на підставі та у способи визначеними природоохоронним законодавством;

– заготівлю живиці здійснювати відповідно до плану підсочки насаджень, який має відповідати матеріалам лісовпорядкування;

– забороняється здійснення рубок головного користування на заболочених ділянках лісу типу B5,C5,D5;

– забороняється здійснення рубок головного користування дуплястих дерев, дерев з гніздами птахів, вікових дерев.

2. Для планованої діяльності встановлюються такі умови щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та усунення їх наслідків, а саме:

– дотримуватися правил протипожежної безпеки в місцях проведення робіт, здійснювати протипожежні заходи, а у випадках виникнення лісових пожеж - їх гасіння;

– забезпечувати дотримання пожежної безпеки на підприємстві, норм шуму та вібрації, порядку роботи з пестицидами, вимог безпеки при боротьбі з лісовими пожежами відповідно до вимог Закону України «Про охорону праці» та Правил охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості, затверджених наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 13.07.2005 № 119, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 вересня 2005 р. за № 1084/11364;

– забезпечити дотримання вимог наказу Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 № 278, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 березня 2005 р. за № 328/10608 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України»;

– підтримувати у належному стані мережу ґрунтових лісогосподарських доріг протипожежного призначення;

– здійснювати моніторинг для контролю за шкідниками;

– запобігати поширенню та виникненню хвороб рослин та тварин на території підприємства у порядку визначеному законодавством.

3. Для планованої діяльності встановлюються такі умови щодо зменшення транскордонного впливу планованої діяльності,* а саме:

Підстави для здійснення транскордонної оцінки впливу на довкілля відсутні.

4. На суб'єкта господарювання покладається обов'язок із здійснення таких компенсаційних заходів:**

– забезпечити лісовідновлення після проведення рубок головного користування та необхідний кількісний та якісний склад відновлених лісів;

– проводити роботи з відновлення ґрунтів.

5. На суб'єкта господарювання покладається обов'язок із запобігання, уникнення, зменшення (пом'якшення), усунення, обмеження впливу планованої діяльності на довкілля, а саме:**

– забезпечувати охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вживати інших заходів відповідно до законодавства на основі принципів сталого розвитку;

– забезпечувати охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяти формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства;

– вести роботи способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для охорони, захисту і відтворення типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, сприяти формуванню екологічної мережі.

6. На суб'єкта господарювання покладається обов'язок із здійснення після проектного моніторингу, а саме:**

– розробити та узгодити з Мінприроди план післяпроектного моніторингу планованої діяльності (протягом 3-х місяців після отримання висновку з оцінки впливу на довкілля);

– після закінчення робіт здійснювати огляд місць заготівлі деревини, інших продуктів лісу та використання корисних властивостей лісів з метою виявлення повноти і правильності розробки лісосік, заготівлі другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, а також виявлення залишених недорубів, невивезеної деревини і другорядних лісових матеріалів (акт, складений

за результатами огляду надавати до Мінприроди);

– здійснювати облік заготовленої деревини та лісопродукції (інформацію надавати Мінприроди щорічно);

– здійснювати моніторинг видів тварин та рослин занесених до Червоної книги України на місці провадження планової діяльності один раз на пів року (в тому числі в «сезон тиші»);

– реалізовувати моніторинг наявності представників видів з Червоної книги України (зокрема, сапроксильних видів, усіх рукокрилих та дуплогніздних птахів).

Результати післяпроектного моніторингу (звіти післяпроектного моніторингу) подаються протягом наступного місяця за звітним до Мінприроди.

7. На суб'єкта господарювання покладається обов'язок із здійснення додаткової оцінки впливу на довкілля на іншій стадії проектування, а саме:**

У зв'язку із тим, що Звітом з ОВД не оцінено можливість додаткової заготівлі деревини під час проведення рубок головного користування в межах невикористаного за попередні роки обсягу діючої розрахункової лісосіки (з урахуванням обсягів деревини, на які надано у встановленому порядку відстрочення) зазначаємо, що здійснення такої діяльності можливе у разі здійснення додаткової оцінки впливу на довкілля.

У випадках збільшення у 2 рази ширини лісосіки (крім ялицевих і букових лісів на гірських схилах), встановленої нормативно-правовими актами з питань ведення лісового господарства, проведення суцільних рубок головного користування можливе за умови здійснення додаткової оцінки впливу на довкілля.

Висновок з оцінки впливу на довкілля є обов'язковим для виконання. Екологічні умови, передбачені у цьому висновку, є обов'язковими.

Висновок з оцінки впливу на довкілля втрачає силу через п'ять років у разі, якщо не було прийнято рішення про провадження планованої діяльності.

Директор
Департаменту екологічної безпеки
та дозвільно-ліцензійної діяльності **С.І. Лук'янчук**

Заступник Міністра
екології та природних ресурсів України **В.М. Вакараш**

* Якщо здійснювалася процедура оцінки транскордонного впливу.
** Якщо з оцінки впливу на довкілля випливає така необхідність.